

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА РОБОТА З ДІТЬМИ ТА МОЛОДДЮ

УДК 37.013.42

Доннік М. С.

СИСТЕМА СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ГУРТОЖИТКУ, СПРЯМОВАНА НА СОЦІАЛІЗАЦІЮ МОЛОДІ, ПОЗБАВЛЕНОЇ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ

Сучасний стан суспільства вимагає чітких дій держави щодо соціального та економічного розвитку населення, його соціального захисту та допомоги особам з функціональними обмеженнями, сім'ї, дітям, молоді з питань складних життєвих ситуацій. Відповідно до реалій життя Міністерство соціальної політики України активізує діяльність у цьому напрямку та визначає головну місію функціонування – формування та реалізацію державної політики заради побудови соціально справедливого суспільства й розвитку України як соціальної держави [1]. Згідно з Наказом Мінсоцполітики України № 178 від 5 квітня 2013 р. затверджено План діяльності Міністерства соціальної політики України на 2013 – 2015 рр. Одним із провідних завдань Плану є забезпечення соціального захисту дітей, які опинились у складних життєвих обставинах. Реалізація цього завдання планується через такі заходи: по-перше, розвиток альтернативних форм соціалізації дітей-сиріт; по-друге, упровадження системи інноваційної форми влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування (створення закладів нового типу для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, з умовами утримання та виховання, наближеними до сімейних); по-третє, збільшення кількості влаштованих дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, у дитячі будинки сімейного типу [1].

Саме розвиток альтернативних форм соціалізації дітей-сиріт можна розглядати через функціонування соціальних гуртожитків в Україні, покликаних забезпечити випускників шкіл-інтернатів тимчасовим житлом та озброїти навичками самостійного життя поза інтернатними закладами.

Діяльність перших соціальних гуртожитків для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, датується 2006 р., що зумовлює відсутність достатньої наукової бази у сфері специфіки його функціонування. Тому метою нашої статті стає розробка ефективної системи соціально-педагогічної діяльності у сфері соціалізації вихованців соціальних гуртожитків.

У науковому обґрунтуванні системи соціально-педагогічної діяльності, спрямованої на соціалізацію молоді інтернатних закладів, першочергового значення набуває дослідження поняття „система”.

Для детального розуміння сутності цього поняття звернемося до наукових надбань В. Афанасьєва, І. Блауберга, В. Волкової, М. Дивака, В. Дружиніна, А. Кустовської, П. Лоуренса, В. Садовського, Ф. Тарасенко, Є. Юдіна та ін.

Згідно з науковими напрацюваннями провідних спеціалістів із системних досліджень, систему розглядають як сукупність певних об'єктів, у результаті взаємодії яких відбувається формування якісно нових властивостей, не притаманних окремим елементам цієї системи [2]. Тлумачення поняття з погляду формування „нових інтегративних якостей” [Там само] дає можливість звернути увагу на системну якість як обов'язкову ознаку системи й констатувати, що „властивості системи виявляються не просто сумою властивостей, складників її окремих елементів, а визначаються наявністю та специфікою зв'язку й відношень між елементами, тобто конструюються як інтегративні якості системи як цілого” [3, с. 83 – 84]. На думку В. Садовського, „наявність таких зв'язків і відношень між елементами системи й забезпечує відносно самостійне, відокремлене існування, функціонування системи” [4], що неможливе без обов'язкової упорядкованості системоутворювальних зв'язків її компонентів, які становлять внутрішню структуру певної системи, тобто певну цілісність, що, за умови стійкості, стабільності та якісної визначеності системи сприяє отриманню інтегрального результату. Іншими словами, притаманні системі такі якості, як упорядкованість компонентів, взаємодія елементів та сформованість системоутворювальних зв'язків, визначають наявність її невід'ємного атрибуту структури. Саме структура дозволяє говорити про цілісність, динамічність та якісну визначеність системи. Отже, на основі перерахованих вище особливостей зауважимо, що в рамках нашого дослідження система соціально-педагогічної діяльності соціального гуртожитку повинна мати чітко визначену структуру, що сприятиме успішному процесу соціалізації осіб-сиріт та молоді, позбавленої батьківського піклування, в умовах функціонування закладу.

Крім того, спираючись на наукові дослідження представників системного підходу [2; 3; 4], визначаємо, що функціонування системи неможливе без структурних компонентів, які становлять основу системи та відображають взаємопов'язані між собою мету, зміст, організаційні форми та методи, а також об'єкт і суб'єкт соціально-педагогічної діяльності.

Отже, орієнтуючись на результати проведеного нами аналізу й галузі системних досліджень, визначимо кожен структурний компонент системи соціально-педагогічної діяльності закладу, спрямований на соціалізацію молоді, позбавленої батьківського піклування.

Доцільним вважаємо розпочати характеристику структурних компонентів системи із першого компонента, а саме мети як визначальної ознаки та найважливішого системоутворювального фактора, що вимагає узгодженості дій та спрямованості на досягнення певного результату. Отже, метою системи соціально-педагогічної діяльності соціального гуртожитку є підвищення рівня соціалізованості вихованців та підготовка мешканців закладу до самостійного життя поза інтернатними установами.

Визначення мети системи соціально-педагогічної діяльності соціального гуртожитку зумовлює низку завдань, спрямованих на реалізацію поставленої мети. По-перше, це створення соціально-виховного середовища, у межах функціонування якого планується вплив на соціально-психологічну сферу вихованців та формування їхніх взаємовідносин. По-друге, формування знань, розвиток умінь та навичок, сприяння накопиченню мешканцями соціального гуртожитку власного життєвого досвіду для успішного входження в соціальне середовище поза установами інтернатного типу та соціальним

гуртожитком зокрема. По-третє, створення умов для усвідомлення вихованцями установи важливості успішної соціалізації кожного члена суспільства, а також розуміння ними наслідків низького рівня соціалізації.

Другим компонентом системи соціально-педагогічної діяльності інтернатного закладу, спрямованої на соціалізацію вихованців, є зміст соціально-педагогічної роботи. Із педагогічного погляду зміст можна схарактеризувати як сутність предметів і явищ, їхню якісну визначеність та характерні особливості. Причому зміст виражає саму природу певних речей у їхніх внутрішніх зв'язках, властивостях і ознаках [5, с. 107]. Спираючись на це визначення, зміст системи соціально-педагогічної діяльності полягає в реалізації процесу соціалізації за допомогою створення соціально-виховного середовища, покликаного здійснювати вплив на вихованців гуртожитку через організацію специфічних відносин (між фізичними особами, інститутами соціального спрямування та молоддю, позбавленої батьківського піклування) усередині цього середовища. Під соціально-виховним середовищем будемо розуміти середовище безпосереднього та опосередкованого впливу на особистість на мікрорівні, сукупність об'єктивних факторів, що створюють сприятливі умови життєдіяльності особистості, передачі їй суспільно-історичного досвіду людства й національної культури, яке впливає на формування її соціально-адаптивних можливостей [6]. Функціонування соціально-виховного середовища можна вважати позитивним у тому разі, коли воно зорієнтоване на розвиток вихованців соціального гуртожитку, виконує діагностичну функцію та відповідає запитам найближчого соціального оточення [7, с. 101].

Третім компонентом системи соціально-педагогічної діяльності інтернатного закладу, спрямованої на соціалізацію осіб, позбавлених батьківського піклування, ми вбачаємо форми та методи соціально-педагогічної діяльності, покликані сприяти підвищенню рівня соціалізації вихованців гуртожитку. Характеристику цього компонента системи пропонуємо розпочати із сутності поняття „форми” та „методи” як невід'ємних складників загальної системи соціалізації мешканців закладу, оскільки від правильного розуміння суті дефініцій залежить ефективність реалізації самого компонента.

Отже, форми соціально-педагогічної діяльності – „це можливі варіанти організації взаємодії соціального педагога з вихованцями, спрямовані на створення умов для позитивної активності дітей та молоді, вирішення відповідних завдань соціалізації, а також надання їм допомоги та підтримки” [Там само, с. 522]. Крім того, форма соціально-педагогічної діяльності визначена як „спосіб організації змісту роботи, унаочнення певних способів організації соціальної роботи” [8, с. 435]. Щодо поняття „метод”, то дослідники визначають його як „шлях, спосіб пізнавальної, практичної діяльності людей, а також як сукупність підходів, прийомів, операцій практичного чи теоретичного засвоєння дійсності” [Там само]. Із соціально-педагогічних позицій метод розглядають як „спосіб організації узгодженої діяльності соціальних педагогів та клієнтів (дітей та молоді) з метою оптимізації результатів соціально-педагогічної роботи” [Там само, с. 428]; як „впорядковану діяльність щодо рішення конкретної задачі” [9, с. 216] та „систематизований спосіб досягнення теоретичного чи практичного результату, розв'язання проблем чи здобуття нової інформації” [10, с. 133].

Розкриваючи питання побудови системи соціально-педагогічної діяльності соціального гуртожитку, спрямованої на соціалізацію молоді, позбав-

леної батьківського піклування, важливо вирішити завдання розробки комплексу взаємопов'язаних, причинно зумовлених і соціально виправданих форм та методів впливу на мешканців інтернатного закладу з метою підвищення рівня їхньої соціалізації. Тому ми пропонуємо включити традиційні форми та методи, які попередньо адаптовані відповідно до досліджуваного контингенту осіб з урахуванням умов проживання вихованців, специфікою функціонування закладу, віковим показником та соціально-психологічними особливостями мешканців гуртожитку, а також залучити форми та методи, розроблені нами для системи соціально-педагогічної діяльності закладу з підвищення рівня соціалізації його вихованців. Щодо форм соціально-педагогічної діяльності, то ми вважаємо доцільним використання індивідуальних, групових та масових заходів, а щодо методів соціально-педагогічної діяльності пропонуємо комплекс педагогічних (формування свідомості, організації діяльності, стимулювання діяльності, самовиховання), психологічних (діагностичних, психокорекційних), соціологічних (опитування, спостереження, експертна оцінка, аналіз документів, біографічний метод) та власне соціально-педагогічних (аналіз соціуму, вулична робота, ігротека, вуличні акції, вулична хода) методів.

Четвертим компонентом системи соціально-педагогічної діяльності соціального гуртожитку, спрямованої на соціалізацію осіб, позбавлених батьківського піклування, постає об'єкт – мешканці інтернатного закладу.

Слід наголосити на тому, що означений структурний компонент має певні особливості, характеристика яких визначає специфіку соціально-педагогічної діяльності.

По-перше, це соціально-психологічні особливості вихованців соціального гуртожитку. Оскільки процес соціалізації мешканців інтернатних закладів відбувається в умовах закритої системи, вона відчутно відбивається на психічній, фізичній, соціальній, моральній та інших сферах життя особистості. Комплекс сформованих проблем не зникає, а навпаки, ускладнюється із початком дорослого життя, коли непристосовані до умов навколишнього середовища вихованці потрапляють до чергового закладу інтернатного типу – соціального гуртожитку, покликаного здійснити успішний процес їхньої соціалізації. Споживацька психологія у стосунках, явища психічної, соціальної, сенсорної, емоційної, фізичної, економічної та інших видів деривації, низький рівень соціального інтелекту, слабо розвинуте почуття відповідальності, невміння спілкуватися з людьми поза закладом інтернатного типу, труднощі в установленні контактів, несформованість життєвих планів, низький рівень соціальної активності, схильність до адиктивної поведінки – ось той список проблем, який потребує негайного вирішення та з яким регулярно стикаються фахівці гуртожитку. Саме тому необхідно домогтися, щоб соціально-педагогічна діяльність спеціалістів щодо виявлення соціально-психологічних проблем вихованців гуртожитку визначалася детальним вивченням розвитку кожної особистості протягом усього перебування в умовах інтернатних закладів та поза ними, а також характеризувалася врахуванням індивідуального підходу відповідно до визначених соціально-психологічних особливостей мешканців гуртожитку.

По-друге, це різновіковий склад вихованців соціального гуртожитку, що представлений діапазоном 15 – 23 років, який вимагає використання спеціальних форм та методів соціально-педагогічної діяльності, адаптованих відповідно до вікової категорії мешканців інтернатного закладу. Саме тому

ми пропонуємо будувати соціально-педагогічну діяльність на засадах психолого-педагогічного вивчення вікових особливостей та індивідуальних якостей вихованців соціального гуртожитку. Соціальні педагоги повинні пам'ятати, що вікові межі 15 – 16 років визначаються „суперечливою єдністю дитинства й дорослості” [11], труднощами у взаємовідносинах з оточенням, звичкою жити за вказівками дорослих, безпорадністю та несформованістю життєвих планів. Для вихованців інтернатних закладів 17 – 19-річного віку характерна низька соціальна активність, майже нерозвинене почуття відповідальності, цілеспрямованості, упевненості в собі. Особам 20 – 23-річного віку притаманний низький рівень соціального інтелекту, порушення у сфері розвитку співчуття, співпереживання, відособленість, споживацька психологія, схильність до адиктивної поведінки, незадоволеність своїм життям та собою тощо [12, с. 60 – 80].

По-третє, постійна зміна контингенту вихованців закладу, що ускладнює психологічну адаптацію новоприбульця до вже існуючого мікросередовища та представників мікросередовища до новачка. Урахування цієї особливості передбачає завчасне попередження та підготовку мешканців до можливих змін у складі колективу, а також роботу соціального педагога зі створення сприятливих умов уходження новачка у створене мікросередовище. Тому постійна зміна контингенту осіб вимагає чітко розроблених універсальних форм та методів соціально-педагогічної діяльності з новоприбулими вихованцями та тими, хто вже перебуває в соціальному гуртожитку доволі довгий час, що позначається на ефективності процесу соціалізації осіб-сиріт та молоді, позбавленої батьківського піклування.

По-четверте, особливості взаємовідносин мешканців соціального гуртожитку, що включають ставлення вихованців один до одного, характер комунікації, самоусвідомлення та самоконтроль, мотивацію до взаємодії тощо. Із метою дослідження цих стосунків пропонуємо реалізацію тривалого спілкування осіб закладу, організацію приватних зустрічей та бесід із членами соціального середовища, визначення лідера та аутсайдера в групі, а на цій основі – формування подальшої програми впливу на вихованців закладу. Соціальному педагогу треба пам'ятати, що від характеру взаємовідносин, що встановлюються між представниками мікросередовища, залежить ефективність подальшого впливу самого середовища на процес соціалізації кожного мешканця гуртожитку. Саме тому фахівець повинен прагнути теплих, довірливих стосунків між вихованцями в середині групи та спрямовувати свою діяльність на формування безконфліктних відносин між спеціалістами та створеним соціальним середовищем. За цієї умови соціальне середовище дасть змогу особистості самовизначитися, самоствердитися, виявити свої здібності, таланти; вихованець зможе порівнювати свої дії та вчинки, можливості з поведінкою інших у процесі спільної діяльності й на цій основі удосконалювати свої індивідуальні якості, засвоюючи елементи життєвого та соціального досвіду [5, с. 53].

П'ятим компонентом системи соціально-педагогічної діяльності соціального гуртожитку, спрямованої на соціалізацію осіб, позбавлених батьківського піклування, постають суб'єкти соціально-педагогічної діяльності. Під суб'єктами ми розуміємо фізичних осіб (адміністрація закладу, соціальні педагоги, психологи, спеціалісти різноманітних установ соціальної сфери) та інститути соціального спрямування (центри соціальних служб для сім'ї, дітей

та молоді, служби у справах дітей, центри зайнятості, соціальні центри матері та дитини тощо), покликаних створити необхідні умови для підвищення рівня соціалізації мешканців соціальних гуртожитків. Наявність суб'єктів у системі передбачає не лише залучення фізичних осіб, але й взаємодію певних інституцій, що безпосередньо чи опосередковано впливають на успішність процесу соціалізації вихованців соціального гуртожитку, поступова інтеграція виховного потенціалу яких покликана створювати сприятливі умови для індивідуального розвитку кожного члена соціального середовища (формування певних якостей, переконань, духовно-ціннісних орієнтацій та потреб). Завдяки включеності суб'єктів у соціально-педагогічну систему розширюється діапазон можливостей виховного впливу на особистість, відбувається інтеграція зусиль фізичних осіб та інституцій соціального спрямування, покликаних сприяти соціалізації мешканців гуртожитку, формувати соціально активну, свідому особистість. Підкреслюючи роль впливу суб'єктів соціального середовища на процес становлення та розвитку вихованців інтернатного закладу, особливу увагу звертаємо на компетентність спеціаліста соціального гуртожитку та його готовність до реалізації соціально-педагогічної діяльності.

Тож, розроблена нами система соціально-педагогічної діяльності гуртожитку, спрямована на соціалізацію осіб-сиріт та молоді, позбавленої батьківського піклування, містить мету (підвищення рівня соціалізації вихованців), зміст (створення соціально-виховного середовища в межах закладу), форми (індивідуальні, групові, масові) та методи роботи (педагогічні, психологічні, соціологічні та власне соціально-педагогічні), а також суб'єкти (адміністрація установи, соціальний педагог, фахівці закладів соціального спрямування) та об'єкти (вихованці соціального гуртожитку) соціально-педагогічної діяльності.

Реалізацію системи соціально-педагогічної діяльності гуртожитку, спрямованої на соціалізацію молоді, позбавленої батьківського піклування, пропонуємо розпочинати з етапу ознайомлення спеціалістів закладу з метою та завданнями роботи.

У процесі реалізації системи необхідно зупинитися на тому, що організація соціально-виховного середовища в умовах закладу повинна розпочинатися з надання детальної та вичерпної інформації фахівцям закладу про методіку створення означеного середовища та особливості його функціонування. Із цією метою ми пропонуємо застосування таких форм і методів роботи, як лекційне заняття, бесіда, пояснення, практикум, диспут, круглий стіл, презентація, соціально-педагогічний тренінг, інструктаж, консультування тощо. Зазначимо, що важливою передумовою поінформованості ініціаторів соціально-виховного середовища постає систематична участь самих спеціалістів закладу, що полягає не лише в активному слуханні отриманої інформації, але й у періодичному підборі необхідних науково-методичних джерел з метою їх опрацювання та повідомлення іншим. Доцільність реалізації цього етапу вбачаємо в майбутній побудові подальшої співпраці зі спеціалістами гуртожитку з метою всебічного впливу на мешканців закладу в межах функціонування соціально-виховного середовища.

Наступний етап реалізації системи соціально-педагогічної діяльності гуртожитку має полягати у вивченні соціально-психологічних особливостей вихованців, специфіки взаємодії мешканців закладу та виявленні лідерських

якостей, що сприятиме врахуванню всіх чинників, які впливатимуть на специфіку функціонування майбутнього соціально-виховного середовища. Із цією метою пропонуємо залучати такі форми та методи роботи:

а) вивчення соціально-психологічних особливостей вихованців закладу за допомогою методу аналізу документів, сутність якого полягає в ознайомленні з паперами особистого характеру (цей метод організує комплексність аналізу фактів життя особистості, допоможе конкретизувати наявні проблеми вихованців та сформує загальну картину соціально-психологічних особливостей мешканців гуртожитку);

б) спостереження за особами гуртожитку, що забезпечить фіксацію всіх значущих елементів ситуації, допоможе одержати незалежну інформацію про представників соціально-виховного середовища та надасть можливість детально й об'єктивно вивчити соціально-психологічні особливості вихованців закладу;

в) застосування методик психологічного діагностування, спрямованих на визначення особистісних якостей індивіда, психологічних характеристик, що сформує цілісне уявлення про соціально-психологічні особливості мешканців закладу;

г) виявлення лідера та аутсайдера групи за допомогою діагностичних методик, тривалого спостереження та опитування вихованців з метою подальшого впливу на мешканців гуртожитку через особистість із сформованими лідерськими якостями;

д) використання діагностичних методик, спрямованих на дослідження психологічного клімату колективу, які допоможуть створити загальне уявлення щодо психологічного характеру взаємовідносин, сформованих у створеному соціально-виховному середовищі.

Подальшим кроком на шляху реалізації системи соціально-педагогічної діяльності гуртожитку, спрямованої на соціалізацію молоді, позбавленої батьківського піклування, ми вбачаємо власне функціонування соціально-виховного середовища, у межах якого пропонуємо застосування комплексу вправ, об'єднаних у соціально-психологічний тренінг. Спираючись на те, що тренінг постає засобом впливу [13] на вихованців та становить групу методів [14], спрямованих на реалізацію мети, ми пропонуємо об'єднати всі можливі форми та методи соціально-педагогічної діяльності в реалізацію соціально-психологічного тренінгу, покликаного сприяти підвищенню рівня соціалізації мешканців гуртожитку, формуванню навичок ефективного спілкування, упевненості в собі, уміння виходу зі стресових ситуацій, побудови життєвих планів. На нашу думку, соціально-педагогічний тренінг має містити елементи бесіди, роз'яснення, інструктажу, пояснення, що застосовуватимуться під час інформування та обговорення нової інформації. Крім того, особливістю проведення тренінгу має бути створення спеціальних ситуацій, у процесі програвання яких відбуватиметься набуття певних знань, навичок, звичок, переконань, що сформується завдяки застосуванню елементів диспуту, фокус-групової методики, рольових ігор, створення проблемних ситуацій, обговорення реальних ситуацій, спільного критичного аналізу поведінки, систематизації, узагальнення, моделювання явищ, процесів, ситуацій життя тощо. Крім групових форм соціально-педагогічної діяльності, пропонуємо й використання індивідуаль-

ної роботи як варіанта організації додаткового спілкування, необхідного для вирішення проблем особистого характеру, а також застосування таких масових заходів, як вулична хода, дискотека, ігротека, спортивне свято тощо, до яких закликаємо залучати вихованців як волонтерів та помічників в організації свята, що сприятиме підвищенню рівня їхньої соціалізації.

У перспективі плануємо дослідити форми та методи соціально-педагогічної діяльності, які використовують соціальні педагоги в процесі підвищення рівня соціалізації вихованців закладу.

Література

- 1. Наказ** Міністерства соціальної політики України „Про затвердження Плану діяльності Міністерства соціальної політики України на 2013-2015 роки” від 05.04.2013 року № 178 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mlsp.gov.ua/>.
- 2. Афанасьев В. Г.** Системность и общество / В. Г. Афанасьев. – М. : Политиздат, 1980. – 368 с.
- 3. Харченко С. Я.** Дидактические основы подготовки студентов к социально-педагогической деятельности / С. Я. Харченко. – Луганск : Альма матер, 1999. – 138 с.
- 4. Садовский В. Н.** Основания общей теории систем: логико-методологический анализ / В. Н. Садовский. – М. : Наука, 1974. – 279 с.
- 5. Карпенчук С. Г.** Теорія і методика виховання : навч. посіб. / С. Г. Карпенчук. – 2-ге вид., допов. і переробл. – К. : Вища шк., 2005. – 343 с.
- 6. Алєксєєнко Т. Ф.** Виховне середовище / Т. Ф. Алєксєєнко // Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; голов. ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – С. 95 – 96.
- 7. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / за заг. ред. проф. І. Д. Зверєвої.** – К., Сімферополь : Універсам, 2012. – 536 с.
- 8. Соціальна педагогіка : підручник / за ред. А. Й. Капської.** – К. : Центр навч. л-ри, 2006. – 468 с.
- 9. Шахських Ю. Г.** Психологія і педагогіка : навч. посіб / Ю. Г. Шахських. – 2-ге вид., випр. – Л. : „Магнолія 2006”, 2007. – 320 с.
- 10. Соціолого-педагогічний словник / за ред. В. В. Радула.** – К. : „Екс Об”, 2004. – 304 с.
- 11. Кон И. С.** Психология ранней юности : кн. для учителя / И. С. Кон. – М. : Просвещение, 1989. – 310 с.
- 12. Олиференко Л. Я.** Социально-педагогическая поддержка детей группы риска : учеб. пособие для студ. высш. пед. завед. / Л. Я. Олиференко, Т. И. Шульга, И. Ф. Дементьева. – М. : Академия, – 2002. – 256 с.
- 13. Петровская Л. А.** Теоретические и методические вопросы социально-психологического тренинга / Л. А. Петровская. – М. : Изд-во МГУ, 1982. – 208 с.
- 14. Емельянов Ю. Н.** Активное социально-психологическое обучение / Ю. Н. Емельянов. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1985. – 166 с.

Доннік М. С. Система соціально-педагогічної діяльності соціального гуртожитку, спрямована на соціалізацію молоді, позбавленої батьківського піклування

У статті подано наукове обґрунтування системи соціально-педагогічної діяльності соціального гуртожитку, розглянуто поняття „система”, визначено обов’язкову цілісність та наявність упорядкованості системоутворювальних зв’язків її компонентів.

Автором розглянуто такі компоненти системи соціально-педагогічної діяльності соціального гуртожитку, спрямованої на соціалізацію вихованців закладу: мета (підвищення рівня соціалізації вихованців), зміст (створення соціально-виховного середовища в межах закладу), форми (індивідуальні, групові, масові) та методи роботи (педагогічні, психологічні, соціологічні та власне соціально-педагогічні), а також суб’єкти (адміністрація установи, соціальний педагог, фахівці закладів соціального спрямування) та об’єкти (вихованці соціального гуртожитку) соціально-педагогічної діяльності.

Ключові слова: соціальний гуртожиток, система, сироти та молодь, позбавлена батьківського піклування.

Донник М. С. Система социально-педагогической деятельности социального общежития, направленная на социализацию молодежи, лишенной родительской опеки

В статье представлено научное обоснование системы социально-педагогической деятельности социального общежития, рассмотрено понятие „система”, определена обязательная целостность и наличие упорядоченности системообразующих связей ее компонентов.

Автором рассмотрены следующие компоненты системы социально-педагогической деятельности социального общежития, направленной на социализацию воспитанников учреждения: цель (повышение уровня социализации воспитанников), содержание (создание социально-воспитательной среды в пределах заведения), формы (индивидуальные, групповые, массовые) и методы работы (педагогические, психологические, социологические и собственно социально-педагогические), а также субъекты (администрация учреждения, социальный педагог, специалисты учреждений социальной сферы) и объекты (воспитанники социального общежития) социально-педагогической деятельности.

Ключевые слова: социальное общежитие, система, сироты и молодежь, лишенная родительской опеки.

Donnik M. S. The system of social and educational activities of social hostel, focused on the socialization of young people deprived of parental care

The article presents the scientific justification of social and educational activities of social hostel, considered the concept of the system is justified by mandatory integrity and availability of backbone connections ordering its components.

The author examined the components of social and educational activities of social hostel, aimed at students of socialization institution. First, it is objective „improving socialization students and prepares residents for independent living facility outside boarding. Secondly, it is the content – the creation of social and educational environment designed to influence student’s hostel through the organization of specific relationships within that environment. Thirdly, it forms (individual, group, mass) and techniques (pedagogical, psychological, sociological and actual social and educational) work. Fourth, it is an object system „residents of residential institutions. Fifth, this is a business system (administration institutions, social educator, specialist social institutions).

The implementation of social and educational activities hostel aimed at the socialization of young people deprived of parental care is implemented through the following steps. This is review specialist institution for the purposes and objectives. It is study of the social and psychological characteristics of students, specific interaction inhabitant institution and identifies leadership qualities. It is a functioning social and educational environment through the implementation of a set of exercises, combined with social and psychological training.

Key words: social hostel, system, orphans and young people deprived of parental care.

Стаття надійшла до редакції 05.11.2013 р.

Прийнято до друку 29.11.2013 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Харченко С. Я.